

Bilaga 23

Idéskiss – insatser sociala investeringsfonden

Praktisk information

Idéskissen är första steget i ansökningsprocessen till sociala investeringsfonden. Skissen ska på en övergripande nivå och kortfattat beskriva de grundläggande idéerna för de insatser som ska finansieras av fonden. En mer detaljerad ansökan kommer tas fram med hjälp av projektledaren på stadsledningskontoret om idéskissen beviljas.

Efter att idéskissen inkommit till stadsledningskontoret behandlas den av en beredningsgrupp och rådet för sociala investeringar. Efter den 16 januari återkommer projektledningen på stadsledningskontoret gällande vidare hantering och nästa steg i ansökningsprocessen.

Rubriker märkta med en * är kriterier för ansökan och kommer tas i särskild beaktan vid prövningen.

Notera att fonden inte ersätter underskott i befintlig budget för att på så vis finansiera ordinarie verksamhet. Förvaltningen måste klargöra att insatsen inte riskerar att bli dubbelt finansierad via ansökan om andra externa medel. Vid samverkan mellan flera förvaltningar/bolag är det viktigt att samordna arbetet så att inte dubbla ansökningar inkommer till fonden. Samverkande förvaltningschef ska skriva under idéskissen.

Namn på planerad insats

<i>Att medskapa trygghet</i>

Datum

Ange de antal år som insatserna förväntas pågå.

2017-2020

Ansökande verksamhet

Ange namnet på den verksamhet och förvaltning/bolag som ansöker om finansiering samt eventuell medsökande verksamhet/förvaltning/bolag.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

Berörd verksamhet och målgrupp

Namnet på den verksamhet eller de verksamheter samt målgrupp som insatserna riktar sig till.

Målgruppen är medborgare i stadsdelarna Hjulsta, Tensta och Bromsten. Alla delar stadsdelsförvaltningen kan komma att beröras på olika sätt, men även andra förvaltningar och bolag inom staden kommer att påverkas i arbetets olika faser.

Ekonomi

Redogör översiktligt för insatsens ekonomi – kostnadsposter som t.ex. personal, lokal, mm. Förtydliga även den totala summan per år.

Arbetet kommer att ske under tre år. Här följer en grov uppskattning:	
Tid för satsningen	3 år
Processledning (ca 1 dag/vecka över tre år)	1 450 000
Kompetensutveckling (ca 5 x 2 dagar)	200 000
Facilitering, samtalsledning och handledning	300 000
Samordning med initiativtagare (förankring, rapportering mm)	36 000
Administration och kommunikation	1 500 000
Lokaler, mat mm.	300 000
Resor och ev. logi	200 000
Forskning	
Projektledare	2 100 000
Totalsumma per år:	

Kontaktperson

Ange namn och kontaktuppgifter till den person som kommer att ansvara för dialogen med stadsledningskontoret.

Petra Kron Forsling, HR-chef, Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning
Telefon: 076 120 33 74

Underskrift ansvarig förvaltningschef

Namnförtydligande och datum

Underskrift samverkande förvaltningschef

Namnförtydligande och datum

Beskrivning av insats

Beskriv insatsens bakgrund, inriktning och genomförande.

Beskrivning av insatsen

Beskriv övergripande hur verksamheten/insatserna som ska utvecklas ser ut i dag. Gör också en kort beskrivning av hur insatsen ska utformas.

Att bygga kompetens lokalt

Idag finns inget strukturerat sätt att arbeta för att skapa delaktighet med medborgarna. Medborgardialoger sker vid olika tillfällen när förvaltningen eller de förtroendevalda bedömer att de vill ha medborgarnas input. Det har ibland lett till att dialogerna fått motsatt effekt och istället bidragit till att förtroendet och tilliten minskat när syftet har varit otydlig eller återkopplingen otillräcklig. En medskapande dialog skapar förutsättningar för delaktighet på riktigt. Forskning visar också att medborgare är mer benägna att ta ansvar för det som man kommer överens om. För områdets utveckling är det viktigt att engagera den stora grupp som vill leva i trygghet och i avsaknad av brottslighet. Därför vill förvaltningen genom detta arbete hitta arbetssätt och metoder för medskapande och med det bygga tillit och förtroende. En medskapande medborgardialog om trygghet och trivsel kan drivas av externa experter, men då finns det risk att den inte är hållbar över tid. Allra bäst skulle vara om processen sätts igång med hjälp av externa och neutrala processledare, men att det parallellt

pågår en kompetensutveckling för att så småningom kunna lämna över processledning till lokala aktörer. I den bästa av världar utvecklas kompetensen inom såväl den offentliga sektorn och i civilsamhället. Samtalsledning i medskapande processer bygger på konflikthanterings- och konfliktförebyggande dialog och kan gynna informella grupper, familjer och organisationer i lika utsträckning.

En medskapande medborgardialog för att angripa problemet med trygghet och trivsel i stadsdelen bör bestå tre huvudfaser: att lyssna, samtala och konkretisera.

Lyssnandefasen: Syftet med denna fas är att få in tillräckligt med kunskap för att kunna lägga upp medskapande samtal som behövs i nästa fas. Det görs genom att ta reda på olika perspektiv i frågan och att göra en inventering av nyckelpersoner som kan representera dessa perspektiv. Att ta reda på vilka samtal som behövs, vad som ska pratas om och på vilket sätt dessa samtal ska gå till är ytterligare en del av denna fas. I bästa fall är det en person eller team med neutral ställning och förhållningssätt som kan genomföra denna inventering.

Dialogfasen: Utifrån allt som kommer fram i lyssnande fasen kan samtalsfasen designas – eller kan samtalen anordnas för att uppnå konkreta resultat. Det handlar inte om att samtala för samtals skull men för att tillsammans komma fram till konkreta förslag.

Denna fas låter enkelt men det är tyvärr ofta inte fallet. Om processen verkligen ska vara en som präglas av medskapande, ska alla perspektiv representeras. Det innebär i vår erfarenhet att motsättningar ofta kommer upp till ytan under processen. Här krävs skickliga samtalsledare för att hantera spänningar och för att bryta igenom polariteten som finns i grupper. Resultatet av arbetet i dessa ”arbetsgrupper” eller ”medskapande grupper” är konkreta förslag som kan testas i nästa fas.

Konkretiseringsfasen: Samtalen går över till konkret handling i denna fas. Ett sätt att göra det är att använda sig av prototyper. En prototyp är ett begränsat försök att implementera en idé och där syftet är att lära från misstag och förbättra den. Processen upprepas och idén finslipas för att sedan kunna skalas upp. Tanken är att ”misslyckas fort, ofta och billigt” snarare än att skapa en färdig plan som implementeras i en större omfattning. Det kan handla om att testa ett nytt sätt att arbeta i en klass i skolan, en temporär ändring på torget eller på en fritidsgård. Alla är medvetna om att detta är en läroprocess och bjuds in att vara med i att förbättra idén. Detta är medskapande på riktigt.

* Behovsanalys

Redogör för en problembeskrivning om varför en investering behövs och att insatsen förhåller sig logiskt till denna problembild och de resultat som förväntas.

Arbetet syftar till att nå Stockholms stads vision - Ett Stockholm för alla och ligger i linje med fullmäktiges mål framförallt inom inriktningsmålet 'Ett Demokratiskt Hållbart Stockholm'. Undersökningar visar att upplevelsen av otryggheten i stadsdelsområdet är högt och särskilt bland kvinnor. Kvinnor skapar trygghet genom att de på egen hand begränsar sin rörelsefrihet.

I en nyligen avslutad undersökning som fokuserade på män och trygghet i stadsdelen blir det tydligt att relation och nätverk är en enormt viktig del av den upplevda tryggheten framförallt i Tensta. De som "känner alla" och har bra relationer med andra som bor i stadsdelen känner sig trygga. De som lever farligast är unga män och pojkar som är inblandade i droghandel och annan kriminalitet. Våldet som medföljer brottslighet riskerar att spilla över till samhället och har vid flera tillfällen redan gjort det. En bild har skapats av en våldsamt och farlig stadsdel och killar och unga män är dem som – för många – bekräftar denna bild när de betar sig aggressiva. Denna motsättning är svårt att förklara: trygghet å ena sida och en bild av otrygghet å andra sida. Det som många är överens om – oavsett perspektiv – är att enbart åtgärder utifrån inte gör situationen avsevärt bättre. Trots alla undersökningar, åtgärder och polisiära insatser har grundproblemet bara vuxit. Det kan bli lugnare på gatan medan polisen är närvarande, men kriminalitet kvarstår. De flesta är överens om att problemet ligger djupare och att grundorsakerna behöver åtgärdas för att skapa en positiv förändring. Och till slut är många överens om att samverkan är nyckeln till att uppnå någon grad av framgång.

* Ämnesområde

Insatsen är riktad mot målområdet för sociala investeringsfonden: Att undvika framtida utanförskap och social utsatthet.

Mot bakgrund av unga mäns utsatthet och kvinnors upplevda otrygghet vill förvaltningen genom detta arbete öka upplevelsen av trygghet. Alla medborgare har inte samma erfarenhet av att argumentera och göra sin röst hörd. För att främja mer jämlika deltagandeprocesser vill förvaltningen arbeta uppsökande i geografiska områden identifierade och utvalda i det lokala utvecklingsprogrammet. Syftet är att komplettera det inflytande som resursstarka grupper redan har i samhället, genom att stimulera, tillvarata och stärka mindre resursstarka medborgares egna initiativ och förmågor att delta i lösandet av kollektiva problem. Därtill bör initiativ från redan existerande rörelser och föreningar i socioekonomiskt utsatta områden fångas upp och stödjas. Arbetet ska

bygga på forskning och beprövad erfarenhet.

* Utveckling av arbetssätt

Beskriv hur insatsen innebär ett utvecklingsarbete för verksamheten, samt hur insatsen främjar utveckling och implementering av kunskapsbaserade arbetsätt.

Frågan om trygghet i Spånga-Tensta är mycket komplex. Det finns inget enkelt samband mellan orsak och problem. Lösningar kan inte uppnås genom att importera och tillämpa metoder från andra städer eller länder. Ett angreppssätt som bygger på nytt tänkande krävs för att komma till skott med problemet och hitta en hållbar väg framåt.

I Spånga-Tensta finns en mängd kompetenta människor och organisationer. Det finns en stark vilja att göra något för att skapa en tryggare och mer trivsamt stadsdel. Det som saknas är samordning av alla goda krafter. Det går inte att samordna och främja medskapande uppifrån eller utifrån. Det som behövs är att skapa ett eller flera forum som bjuder in till och underlättar för medskapande - möjligtvis med inspiration, kunskap och neutrala facilitatorer utifrån.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) håller på att utforska och utveckla nya metoder för att hantera svårlösta eller komplexa frågor och problem tillsammans med några praktiker och forskare. 10 kommuner deltar i ett nätverk där metoder utvecklas i det praktiska arbetet med komplexa frågor. I varje kommun skiljer sig det man kan betrakta som metod medan alla delar samma förhållningssätt till att hantera deras egen svårlösta fråga. Deras arbete (och eventuella medverkan) kan inspirera utvecklingen av en ny form av medskapande i Spånga-Tensta.

* Samverkan

Beskriv hur insatsen skapar och främjar samverkan inte enbart genom att tillföra nya personer/roller, utan också mellan/inom befintlig organisation.

Först och främst bidrar medskapande processer till ökat förtroende och tillit enligt tidigare erfarenheter i andra kommuner. Samtidigt skapas nätverk som bygger på respektfulla relationer. Om samtalen leder till konkreta idéer som realiseras i verklighet ökar självförtroende och en positiv självbild skapas hos individer, grupper och organisationer som deltar. Närsamhället ökar sin förmåga att ta hand om motstånd, spänning och konflikter och kompetens sprids bland unga och vuxna i samhället. Trygghet ökar då relationer och

samverkan stärks och så även trivsel i allmänhet. Sammantaget kan dessa betraktas som nödvändiga ingredienser för ett hållbart samhälle. Huvudinitiativtagare är Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning. Flera organisationer bidrar i stödjande roller på olika sätt. Det upparbetade relationerna och samverkan i det lokala utvecklingsprogrammet kommer att förstärkas och vidareutvecklas genom att initiativtagandet utgår från det lokala perspektivet. Stadsdelen har upparbetade samverkansformer och relationer med både polis och det civila samhället som kommer att vidareutvecklas och stärkas i detta arbete. SKL kommer att bidra med metoder, nätverk och kunskap. Uppsala Universitet följer arbetet och bidrar med forskning och utvärdering löpande. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning har under en tid arbetat med en trygghetsskapande process och där finns möjlighet till samverkan samt utbyte och lärande.

Effekter för individen och samhället

Beskriv vilka effekter satsningen kommer att resultera i för den enskilde och för samhället i stort. T. ex förbättrad hälsa, förbättrade skolresultat, ökade möjligheter till egen försörjning m.m.

*** Långsiktighet**

Redogör för långsiktighet – beskriv hur insatsen implementeras i ordinarie verksamhet och/eller hur uppskalning görs.

Förvaltningen planerar att starta arbetet i Hjulsta för att testa och utvärdera metoden och därefter skalas arbetat upp till att omfatta Tensta centrum och centrala Bromsten. Det långsiktiga målet är att hitta för området relevanta arbetssätt och metoder för medskapande som kan användas oavsett frågeställning. Genom att arbetet sker i samverkan är tanken att kompetensen ska finnas både i förvaltningen och i andra individer och organisationer i stadsdelsområdet och blir en del i ordinarie samverkansstrukturer. I det yttersta perspektivet hoppas vi att detta arbete leder till en ökad tillit för det demokratiska samhällssystemet.

*** Samordning med hållbarhetskommisionen**

Beskriv hur insatsen knyter an till det arbete som bedrivs av kommissionen för social hållbarhet.

Detta arbete kopplar främst till kommissionens arbete ”Demokrati och trygghet” för att främja ett mer jämlikt deltagande i Stockholms stad samt

hur vi kan nå civilsamhällets aktörer genom olika satsningar och göra dem delaktiga i arbetet. Rapporten ”Medborgare med mandat” betonar vikten av att medborgardialoger genomförs väl för att bidra till att medborgare får större insyn och delaktighet i politiska processer. Risken med icke väl genomförda dialoger är att de skadar förtroendet för samhället. Förvaltningen vill utveckla medskapandeprocesser som stärker delaktigheten och förtroendet för samhället. Syftet är också att hitta metoder för att nå de som vanligtvis inte deltar i samtalen där de kan påverka och bidra med sina perspektiv.

* Uppföljning och utvärdering av effekter

Redogör för hur det är möjligt att följa upp och utvärdera insatsens effekter vad gäller ekonomiska som mänskliga värden. Beskriv hur insatsen kan utvärderas utifrån problembild, insats och resultat enligt behovsanalysen.

Vi är väl medvetna om svårigheterna att utvärdera den typen av sociala investeringar som projektet i denna ansökan är ett exempel på. Samtidigt finns det idag användbara forskningsresultat och erfarenheter från svenska kontexter som vi kommer att använda för att utveckla ett ändamålsenligt system för uppföljning och utvärdering (se t. ex: Lars Hultkrantz SNS-rapport ”Att utvärdera sociala investeringar” från 2015 och Eva Nilssons och Ingvar Nilssons rapport ”Tänk längre – det lönar sig!” för Samordningsförbundet i Trelleborg och Region Skåne 2016;). Vi kommer att kombinera kvantitativa indikatorer med kvalitativa metoder. Indikatorerna kommer delvis tas fram under projektets gång i dialog med involverade aktörer och medborgare. De kommer då anpassas till de åtgärder som genomförs under projektets konkretiseringsfas.

De kvantitativa indikatorerna kommer att fokusera på aspekter av trygghet som går att mäta och därför är lätta att förstå och kommunicera. En del av de åtgärder som genomförs under projektet kommer att ge resultat först efter projektens slut, men relevanta indikatorer och en strategi för att i framtiden följa sådana resultat kommer att utvecklas under projektens gång. En viktig kategori kvantitativa indikatorer är de som försöker fånga upp eventuella effekter av projektet på kostnaden för existerande verksamheter kopplade till trygghet i Spånga-Tensta, se vidare under ”Ekonomiska effekter för staden”.

De kvantitativa indikatorerna kommer även att mäta hur framgångsrikt projektet lyckas engagera medborgare och relevanta aktörer. Sådana indikatorer inkluderar antal, sociala karaktäristika, position/yrke etc. hos deltagare i olika faser av projektet – både i aktiviteter som innebär

Med hänsyn till att trygghet respektive otrygghet till viss del kan förstås

som subjektiva upplevelser är det viktigt att kombinera kvantitativa indikatorer med kvalitativa metoder som bättre kan fånga detta. En sådan kvalitativ uppföljning och utvärdering kommer att ske löpande under projektet. Dels kommer den att ske i form av intervjuer individuellt och i fokusgrupper under Lyssnandefasen. Detta kommer att ge en referensbild av den initiala upplevda tryggheten/otryggheten hos inblandade aktörer. Dessa intervjuer kommer att följas upp med utvärderingsmetoder som baseras på berättande ("story-based approaches") under Dialog- och Genomförandefaserna, och med nya intervjuer med delvis samma individer och fokusgrupper vid projektets slut.

* Forskningsförankring

Redogör för referenser till forskning på området som stödjer insatsen och/eller dess huvudsakliga komponenter. Om möjligt, redogör för forskning som visar positiva effekter av insatsen utifrån

Det finns en stor mängd forskning som slår fast att bredare medverkan och förbättrad dialog mellan sektorer och aktörer är nödvändigt för att öka samhällsplaneringens legitimitet och effektivitet. Ofta går det inte att lösa komplexa och svårlösta samhällsproblem med konventionella styrmedel som information, lagstiftning och ekonomiska incitament. Istället krävs samverkan över sektorsgränser, geografiska och administrativa nivåer (t. ex. Steyaert, P. & Jiggins, J. 2007. Governance of complex environmental situations through social learning: a synthesis of SLIM's lessons for research, policy and practice. Environmental Science & Policy, 10, 575-586).

Forskning från de forskningsmiljöer som deltar i projektet (Westin & Hellquist, Medborgardialog om komplexa samhällsfrågor - En studie av SKL:s utvecklingsarbete. Sveriges Kommuner och Landsting 2015) visar hur det går att med en genomtänkt processdesign och processledning bygga tillit och förtroende mellan medborgare, kommunförvaltning och andra aktörer. En ökad tillit är i sin tur grundläggande för ökad trygghet (se t.ex. Brottförebyggande rådet. NTU 2009: om utsatthet, trygghet och förtroende. Rapport 2010:2. Stockholm.).

Bland forskning som specifikt visar hur den typen av dialogbaserade insatser som detta projekt avser kan öka trygghet kan nämnas utvärderingar av tidigare och pågående arbete i Tensta, bland annat de projekt som folkrörelseorganisationen Verdandi drev under 2003-2005 och 2007-2008 (se t.ex. Eriksson m.fl. Frivilligorganisationernas alkohol- och drogförebyggande arbete - en rapport om Socialstyrelsens

projektportfölj och FoU-satsning 2003-2005. Örebro universitet, Hälsovetenskapliga institutionen, maj 2006.). Där framkom att dessa projekt hade goda effekter men var sårbara på grund av att de i delvis byggde på ideella insatser och personligt engagemang (Eriksson m.fl. 2010. Med kraft och vilja. Alkohol - och drogförebyggande arbete inom Socialstyrelsens stöd till frivilligorganisationer 2003 – 2009. Örebro universitet, Hälsovetenskapliga institutionen). Det visar på behovet av väl förankrade processer som involverar en bred krets aktörer och aktivt försöker åstadkomma ett tydligt fördelat ansvarstagande för långsiktiga insatser.

Ekonomiska effekter för staden

Beskriv vilka ekonomiska effekter satsningen ska resultera i för kommunen. T. ex minskning av försörjningsstöd, minskat behov av placeringar för barn och unga, minskat behov av stödresurser i skolan.

*** Effektivisering**

Beskriv hur insatsen syftar till att flytta ekonomiska medel från kostsamma insatser när problem uppstått till kostnadseffektiva förebyggande åtgärder. Redogör för hur insatsen a) genererar ett bättre resultat (ekonomiskt som mänskligt) samt b) hur och var dessa mänskliga och ekonomiska besparingar kommer att ske inom kommunen. Ange en ungefärlig tidsram när dessa besparingar ska börja falla ut i relation till insatsen.

Medskapande dialog skapar möjlighet till att komma åt underliggande orsaker för otrygghet. Att enbart fokusera på att behandla symptom är kostsam. Kriminalitet, otrygghet samt bristen på tillit och förtroende kan betraktas som symptom på underliggande problem. Problemen är känsliga och att komma åt dem krävs en process som kan skapa förtroende, delaktighet och som levererar konkreta resultat. Ett sådant arbetssätt behöver skilja sig från metoder som idag används i kommuner runtom i Sverige och som inte har lett till stora framgångar.

Konflikter som blir destruktiva kan vara kostsamma för samhället på många olika sätt. Delvis är det en ekonomisk fråga och delvis en fråga om tillit och förtroende, motivation och social sammanhållning. En medskapande process måste våga se och hantera konflikter och sprida kunskap om hur de kan hanteras i grupper, organisationer och samhället i stort.

Nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog och har

skrivit rapporten "Det är bättre att stämma i bäcken än i ån", som getts ut av försäkringsbolaget Skandias stiftelse Idéer för livet. I rapporten presenterar de en kalkyl över vad ett utanförskap kostar. I ett räkneexempel visar de vad kostnaderna kan bli för tjugo ungdomar i riskzonen såvida inga preventiva åtgärder vidtas. Prislappen för ett utanförskap från 20-årsålder till pensionering vid 65-års ålder blir omkring 12,5 miljoner kronor per person, totalt 250 miljoner kronor för tjugo personer. Det kan jämföras med en beräknad kostnad om två miljoner kronor som är den summa som preventiva åtgärder kostar för att återinföra dessa 20 ungdomar till samhällsgemenskap och "normalitet". Rapportförfattarna skriver att i ett sådant "socialt investeringsprojekt" räcker det med att lyckas till 1,5 procent för att projektet ska anses vara samhällsekonomiskt lönsamt.